

1 Desembocadura: La zona de la desembocadura de l'Ebre comprèn tres espais naturals protegits de gran importància: el Garxal, l'Illa de Sant Antoni i l'Illa de Buda. Les dues illes tenen el pas restringit i per entrar-hi s'ha de demanar autorització al Parc Natural. La platja del Garxal, en canvi, és un espai visitable que es pot recórrer amb bicicleta o caminat. S'han habilitat diversos panells explicatius de la fauna i la flora de la zona, així com miradors d'aus que permeten observar els ocells que hi viuen. A prop del Garxal es troba el Muntell Gros o De Les Verges, una duna fluvial de 4 metres d'alçada des d'on es divisa l'Illa de Buda i la llacuna que hi ha a l'interior. **TORRE ZIGURAT, GALATXO, GARXAL: LA DESEMBOCADURA A VISTA D'OCELL.** El Galatxo és la part final de l'Ebre i l'arribada al mar, on hi ha un passeig fluvial amb un itinerari de 1'5 km per fer a peu o en bicicleta. Hi han dos aguaites, un d'ells adaptat a persones de mobilitat reduïda. L'itinerari finalitza a la torre paisatgística Zigurat, d'on es pot veure la desembocadura, l'illa de Sant Antoni i l'illa de Buda.

El Garxal és el conjunt d'illetes i zones inundables que hi ha a l'esquerra de la zona de la desembocadura. En ell es pot admirar una gran varietat d'aus aquàtiques.

2 Platja Riumar i Bassa de l'Arena. Platja de Riumar i Platja de la bassa de l'Arena és la zona més extensa de platja de l'hemiDelta esquerra, amb quilòmetres de sorra fina i aigües tranquil·les.

3 Llacuna del Canal Vell/ Bassa de l'EstellaEl Canal Vell és la llacuna més gran del hemidelta nord o esquerra amb una extensió de 235 ha. L'accés actual està limitat a un mirador/observatori que es privat al que s'arriba des d'un desviament de la carretera de Deltebre a Riumar.

El principal ambient que hi trobarem és el d'una llacuna litoral. Des de l'observatori podràs veure a més de la seva fauna aquàtica, un dormider de ardeids (martinets) i rapinyaires (arpelles), fora de l'època de reproducció.

Si visites la llacuna entre el 15 d'octubre i el 15 de març, podràs veure com feinegen els pescadors dintre la llacuna amb les barques típiques (pontones) i les arts de pesca típiques de les llacunes (tresmall, ganguil, palangre...). Aquests pescadors són de la confraria Sant Pere (Sant Carles de La Ràpita).

Durant aquesta època de l'any es caça, però només es practica en la modalitat de "barreig". En canvi per les finques colindants, es practica la modalitat lliure i de "lluna". Cal tenir-ho en compte si es va de nit per aquesta zona.

La localitat més propera és Deltebre a 5 km i la urbanització Riumar a 4 km.

4 La platja de la Marques, on s'inicia la punta del Fangar és una de les zones on és més acusada la regressió del Delta i on s'està pensant d'actuar per aturar-la.

Península de 410ha en què trobem diferents ambients naturals: platja, dunes mòbils i fixades, sorrals i badia. Es tracta d'una important zona de nidificació de xatrac i gavines. En els dies de forta insolació podem veure miratges, que juntament amb la immensitat i bellesa del paratge, li confereixen un caràcter especial.

5 El Far del Fangar és una de les imatges principals del Delta de l'Ebre. Es recomana arribar fins al Far del Fangar, caminant 4 km. per la vora de la platja.

6 Port del Fangar i Illa de Mar. Port del Fangar i Illa de mar és la zona interior de la punta del Fangar i les terres properes. Podem accedir per un vial que va per la vora de la mar, passant pel port d'Illa de Mar i arribant a la zona del Goleró. Tot és terme municipal de Deltebre i en aquesta zona podem observar cultiu de l'arròs, la feina dels pescadors i les muscleres del Fangar on es cria musclo, ostró i ostra. En determinades èpoques podem observar grups nombrosos de flamencs que s'alimenten a la zona poc profunda.

7 El Goleró és el desguaç de les aigües d'arrossar de la zona, que s'utilitzava com a petit port natural per part dels pescadors. La zona marina limítrofe té poca profunditat i podem observar diverses aus, entre elles, flamencs. És el límit entre el terme de Deltebre i el de l'Ampolla. La Bassa de les Olles amb 54 hectàries, és la llacuna més petita del Delta de l'Ebre. En ella podem observar fauna, vegetació, platja, aiguamolls, arrossars... i la badia del Fangar. Amb miradors integrats al paisatge amb fàcil accés per a tothom i camins per passejar i veure la llacuna des de diferents punts sense alterar el silenci i la tranquil·litat dels ocells. Hi trobem carrils bici i miradors.

1 L'Ampolla és una municipi de la comarca del Baix Ebre, de 2600 h.

Els orígens de la vila es remunten a l'època ibèrica. Els historiadors situen l'Ampolla a la ciutat hel·lènica de Lebedontia, habitada per la tribu íbera dels edentants o erdets. S'han trobat vestigis de l'època romana i pre-romana que confirmen l'antiguitat de les arrels de la vila, com monedes, àmfores i antefixes.

La història de l'Ampolla està estretament vinculada a la pesca i al trànsit marítim. A mitjan segle XVI el Papa Adrià va embarcar-hi per dirigir-se a Roma. Al darrer terç del segle XIX, el progrés va començar a vertebrar el litoral espanyol i va acostar per tant l'Ampolla a les grans ciutats catalanes. El 1867 es va construir l'estació de ferrocarril de l'Ampolla, i el primer tren va circular el 8 de maig d'aquell mateix any.

L'Ampolla havia estat un antic hostel del camí ral de Tarragona a València. Al segle XVI diverses famílies de pescadors ja habitaven aquest indret. A les darreries del XIX, les platges del poble van començar a ser molt apreciades per prendre-hi banys de mar; tant, que hi va arribar a haver un tren especial per als banyistes, que unia Tortosa amb l'Ampolla.

L'any 1.917, en el context de la I Guerra Mundial, el vaixell Maxsherda fou enfonsat per un submarí alemany. Com a mostra d'agraïment pel suport als naufragats, el govern

francès va regalar al poble una estàtua de bronze.
Pertanyent al municipi de el Perelló, va obtenir la segregació municipal l'any 1.990.

2 El Roquer: Zona rústica, situada en terme de l'Ampolla i en el camí de Camarles. És una zona rocosa ubicada sobre la planúria deltaica on es cultiva l'olivera, l'ametller i el garrofer. En els darrers anys el creixement turístic del Delta ha fet que s'urbanitzi i s'edifiqui bona part de la zona.

3 Camarles és un municipi de la comarca del Baix Ebre, situat a l'est de la capital comarcal, Tortosa, a la zona de contacte amb la plataforma deltaica, on es cultiva i es recull anualment més de 45 milions de quilos d'arròs, regat pel canal esquerre de l'Ebre.

És també municipi de considerable antiguitat, del qual s'han trobat restes arqueològiques, des dels romans, passant pels musulmans, inclús un poblat ibèric, del qual s'han trobat més de 50 encensers de terra cuita amb la representació de la deessa femenina Tanit.

Llocs d'interès: la Torre de Camarles i la Torre de la Granadella (privada) d'origen medieval.

En el seu terme s'ubiquen els Lligallos, amb una població d'uns 1000 h.

4 Els Lligallos, pertanyents al municipi de Camarles, són dos nuclis de població anomenats Lligallo del Roig i Lligallo del Gànguïl que alberguen una població d'uns 1000 h. Deuen el seu nom a la zona de rambla o barrancada que s'utilitzava per a la transhumància de les raberes d'ovelles que baixaven de l'Aragó durant l'hivern per a pasturar al Delta.

5 Va ser el nucli primitiu de població al lloc on es troba l'ermita, que, el 1148 caigué en mans del comte Ramon Berenguer IV. Però ja abans, el 1146, el comte en féu donació a priori a Bernat de Bell-lloc. El 1161 ja es coneix l'existència d'una església dedicada a Santa Maria.

Al S. XVIII començaren els romiatges a l'ermita per demanar pluja, els quals s'han conservat fins a l'actualitat i gaudeixen d'una gran popularitat.

A part de la torre de l'ermita, hi ha a l'Aldea la torre de la Candela, situada al sud del terme municipal, en línia recta amb la de l'ermita, i, al mig, la de Burjassènia; sense oblidar, les runes de la torre de Vinaixarop, situada al nord del municipi, en zona de secà, des d'on es pot fruit d'una meravellosa panoràmica del Delta.

6 L'Aldea és un municipi del Baix Ebre d'uns 4200h. Està situat al sud de Catalunya a la base del triangle format pel Delta de l'Ebre, a l'extrem meridional de la Serralada del Boix.

La seva situació equidista de les dues ciutats més importants dels Països Catalans: Barcelona (175 km) i València (180 km), i la seva ubicació a l'eix que les comunica, la N-340, l'autopista A-7 i el ferrocarril, fan d'aquest municipi un dels més importants

nusos de comunicacions de Catalunya, i el més important del Delta de l'Ebre.

Les troballes més antigues de l'Aldea corresponen a una necròpolis de la darrera etapa del Neolític, situada al mas de la Palma, mas de Benita, els anys 1957-1966, i que demostren l'existència de tribus instal·lades en aquella terrassa fluvial.

De l'època de les colonitzacions dels grans pobles mediterranis, fenicis i grecs, són les peces arqueològiques trobades a la necròpolis paleoibèrica (s.VII aC) del mas de Mussols, a la finca de La Palma, a uns tres km amunt del Pont Penjat. Allí el 1996, es descobriren urnes amb ossos incinerats, les quals contenien un ric aixovar: armes de ferro, llances, dards, javelines, penjolls, cadenes, sivelles, fíbules, ceràmica fenícia i grega..., les quals es poden contemplar, la major part, al Museu del Montsià.

De l'època romana cal esmentar un miliari que es trobava a l'interior de l'ermita de la Mare de Déu de l'Aldea, avui desaparegut. Això fa suposar l'existència d'una ruta romana litoral, paral·lela al suposat trajecte interior de la Via Augusta.

De la invasió visigòtica i la posterior dominació àrab, ha quedat el nom ALDEA, originari de l'àrab al-dái'a, que significa llogaret, granja.